

Лесоустроител е комплексна професия с елементи на откривателство

За началната точка на един дълъг ден на лесоустроителя и на нас инж. Веселин Маринков избра символично място – географският център на България, който се намира в м. Узана, над Габрово. Фирмата, в която работи, е започнала в края на юни инвентаризацията за изготвянето на новия горскостопански план на ДГС – Габрово, и днес ще се движим по „ходовата линия“ на лесоустроителя. Планирането на маршрута за всекидневната работа е много важно най-вече заради безопасността на придвижването в гористи, пресечени местности, осеяни с била, склонове, скали, а често просто непроходими. И макар да има т.нар. норма на изработка при таксирането, не трябва да се бърза, не се предприемат непремерени рискове, препятствията се заобикалят. Облеклото и екипировката на човека, който носи със себе си безброй нужни уреди и документация, също са от значение.

Вече вървим под клоните на дърветата, нагряващи се от безмилостното слънце още от сутринта. В началото под краката ни почвата е кална, осеяна със следи на диви животни. Веселин ни посочва ту тежката следа от копитата на елен или по-деликатната на сърна, ту катеричия ситен бод. Ще се натъкнем и на естествен скален венец от 300 – 400 м, горски плодове, цветя, гъби. За досадните насекоми няма да говорим – те са навсякъде. Определяйки професията си на лесоустроител, той казва: „Тя е най-комплексната – включва познанията по лесовъдство, ботаника, екология, дендрология, геология, климатология и... елементи на откривателство“. В тази обстановка няма как да не се почувстваме и ние мал-

ко като откриватели, така, както и инж. Маринков го усеща отдавна и нарича това чувство вълшебно, защото има късмета да обикаля места, които малко българи познават.

Горскостопански планове в България се изготвят от началото на XX век. Връстник на века е днешната фирма „Агролеспроект“ ЕООД, чиято дейност датира от 1901 година. Впрочем „Агролеспроект“ уверено можем да наречем „първообраз“ на всички възникнали след демократичните промени у нас частни фирми за лесоустройство. И още по-уверено можем да кажем, че поне в началото служителите на тези новосъздадени фирми почти 100 % са негови „наследници“, които този първообраз е вдъхновил и възпитал в най-добрите традиции на българското лесоустройство.

Изключение от това „родословие“ не прави и инж. Маринков, като към тази кратка визитка може да добави, че е потомствен лесоустроител, защото на баща му – инж. Васил Маринков, почти целият професионален живот преминава в „Агролеспроект“.

– Тъй като работата по инвентаризация в горите, далеч от дома, а нерядко и от населените места, е продължителна – разказва Веселин, – на всеки лесоустроител често му се е налагало да води децата със себе си. Аз съм проходил на Юндола. Баща ми беше за мен абсолютен авторитет в професията, която той упражнява и до днес, и аз нямах колебания какъв ще стана, като порасна, и какво образование искам да получа.

Веселин е роден през 1977 г. в София. Завършва в Националната природо-математическа гимназия паралелката „Науки за земята“. През 1999 г. се дипломира в спе-

циалността „Горско стопанство“ на Лесотехническият университет. След като завършва семестриално, отива на стаж в Горско стопанство – Невестино. Стажант е само три дена. Назначават го лесничей. Споменава имената на „учителите“ си тук – професионалисти и прекрасни хора, с най-топло чувство. Военната служба – 10 месеца, и какво друго освен „Агролеспроект“! Тук работи до 2013 г., след което преминава в „Призма Инфо“ ЕООД, където е на длъжност „ръководител-проекти“.

„Призма Инфо“ с управител инж. Божидар Стойков е създадена през 2007 г. и работи в областта на стратегически планове за горски територии и инвентаризация и планиране в тях, изработва планове за управление на защитени територии, проекти, програми, оценки, софтуерни решения за планиране, контрол и управление. В своята все още млада история зад гърба си има завършени десетки ЛУП/ГСП за държавни горски и ловни стопанства, общини, манастири. Логото на фирмата неслучайно гласи: „Партньорството с нас води до пристрастяване“, защото вече са добре познати и предпочитани. В партньорството с „Нишава К & Т“ ООД изготвят 9 плана за управление на резервати. Стремехът на фирмата е да прилага в работата си съвременни технически средства и технологии. Всеки проектант на терен разполага с измервателна и телекомуникационна техника. Обработката на данните – камералната работа, е компютъризирана.

Без да спираме пътя си, слушаме краткото обяснение на инж. Маринков какво прави лесоустроителят на терена в етапа на инвентаризацията на съответната горска територия. Горскостопанското деление на единици (отдели и подотдели) е нещо като кварталите в града, обяснява той, но не съвсем. Лесоустроителят първо трябва да ги идентифицира, да знае мястото, в което се намира, и да извърши определени измервания и след

това да вземе решение за съдбата на гората за следващите 10 години. Точно така се изрази инж. Маринков.

Днес екипът ни ще получи уроци по установяване на възрастта, пълнотата, бонитета, прираста, турнуса, склопеността, дървесния запас на гората и ще разбере каква е задачата на лесоустроителя при определянето им.

Надничаме в картата от предишния лесоустройствен проект, чийто срок на действие изтича и предстои изработване на нов горскостопански план. Намираме се в иглолистната гора, но тя не е естествена – смърчовите и боровите култури са залесявани преди десетилетия на мястото на изсечените букови гори, когато плановият дърводобив е усвоявал огромни площи и количества от тази дървесина без оглед на добро естествено възобновяване.

Контролно замерване на диаметъра на буково стъбло

Измерване на височината на дървото с лазерен висотомер

– Сега лека-полека букът си възвръща изгубените територии – обяснява инж. Маринков – и ние, лесоустроителите, следим буковия пояс. Това е нужно, защото по различен начин се стопанисват и управляват иглолистната и широколистната гора и „рецептата“ за това ще трябва да издаде лесоустроителят.

Движим се по извозен път, наскоро прокаран по билото. Инж. Маринков отбелязва, че пътят ще фигурира в новата горскостопанска карта. Той за удобство е разпечатал новата цифрова карта на паус и налагайки я на старата, следи за промени в границите на отдели. Повечето колеги разчертават теренните скици на ръка, докато във фирмата „Призма Инфо“ процесът е дигитализиран в специализиран софтуер. Определянето на площта е важен момент, защото гората остава абстрактно понятие, докато не ѝ определиш обективната рамка. Тази „рамка“ на подотдела в момента, разбира се, е ясна само на Веселин. Подотделът, който ни сочи вляво, вече е описан

от него, при това не само обективно по правилата, но и съобразен в очертанията му да няма прекалено сложни форми, защото той трябва да „работи“ в практиката.

При инвентаризацията се определят количествените и качествените параметри на дървостоя. Част от количествените параметри са измерими като например средната височина на дървостоя, средният диаметър (мери се на гръдна височина, от горната страна на склона). Прирастът на гората не се определя с пределна точност, а дава обща представа какво можем да ползваме от едно насаждение или от една горскостопанска единица, без да се превишава, за да не се нарушава принципът на равномерност и дълготрайност.

По време на теренната работа с лесоустроителя е най-важното му оръдие – клупата, с която се измерват т.нар. пробни дървета. Любимата „играчка“ на инж. Маринков е лазерен висотомер, с който преди 7 години е заменил традиционния. Много полезен е уредът на Битерлих – пластина, с помощта на която се определя параметърът „пълнота“ на насаждението.

Новите технологии и техника постепенно улесняват работата в лесоустройството. Развитие и притежаването им е от изключителна важност за успешната работа на всеки лесоустроител. Инж. Маринков си спомня например как се е радвал, когато преди 20 години е получил първия си регистратор на точки (GPS Garmin 12) – уред, който позволявал да прави неподозирани дотогава неща. Веселин в пъти увеличил ходенето на терена, засичал е стотици точки и вечер слагал уреда... под възглавницата. След това в употреба влиза джобният компютър Pocket PS със специален софтуер за картиране, а в днешно време всеки проектант има на телефона си приложението ORUX MAPS за трасиране на линейни обекти, ограждане на площи, засичане на точки, заснемане на георе-

ферираны снимки, навигация. Преди появата на GPS ориентирането на терен е било далеч по-трудно и е отнемало много време.

Продължаваме пътя си. Гледаме как се попълва таксационното описание със съответните база данни и атрибути за всяко насаждение, кое-

Попълване на таксационното описание

Установяване на възрастта на дървото по годишните пръстени

то си минал и сравнил, за да се определят предстоящи мероприятия в него. Когато се обособява ново насаждение, то ще получава един вид „нов паспорт“. Научаваме още, че не по-малко трудоемка е работата на таксатора в равнинните терени, особено във фрагментираните по кадастър масиви.

Продължаваме все повече и да разбираме защо инж. Маринков нарича бъдещия горскостопански план „съдба на гората за едно десетилетие“. Тя в момента е наистина в ръцете на лесоустроителя, преди да бъде предадена за изпълнение на Горското стопанство. Той ще даде насока на стопанисването и за сечта включително, която ще бъде заложена в горскостопанския план. Например, за да се знае на какви „кубици“ дървесина може да разчита стопанството, е важно границите на насаждението да се определят обективно със запаса им и какво количество съгласно нормативната уредба може да се добие. Или при планирането на дейностите в подотдела, в който се наблюдава значително развитие на определен етаж, може да заложи дейност, която да го подпомогне и той да бъде включен в основния дървостой.

Възрастта на иглолистните гори в района, в който се намираме – 50 – 60-годишни, предполага планиране на отглеждането им.

На карта инж. Маринков вижда подотдел с „неестествена форма“ на границите му и решава да ни покаже какво представлява. Така стигаме до обширен скален венец, около който не може да се провежда стопанска дейност. Така или иначе, околното насаждение трябва да бъде инвентаризирано.

Ние сме на територията на ПП „Българка“ и е време инж. Маринков да ни разясни какво е функционалното зонирание. В защитената територия водещи са не дървопроизводителните, а специалните и защитните функции на гората. Насаждението, в което се намираме, може да бъде определено като „гора във фаза на старост“.

Определяне на кръгова площ на насаждението по метода на Битерлих

Местообитанието според лесоустроителя е от приоритетните за опазване.

Докато продължаваме да следваме „ходовата линия“ на лесоустроителя, той отбелязва, че в картирането и описването на гората винаги има изненади. Отбиваме се в една „цифра“ (с цифра се отбелязват голите площи като поляни например) и намираме т.нар. първична сукцесия – настаняване на пионерни горскодървесни видове в открито пространство.

Не изненада, но необходимостта от преценка, т.е. изцяло компетентно мнение на лесоустроителя, има и в подотдела, отбелязан в стария ЛУП като сечище. Отразените като сечища площи се проверяват задължително на терен, защото сателитните снимки не дават достатъчно информация за действителното състояние на площта. Съгласно нормативната уредба сечищата подлежат на залесяване. Инж. Маринков не установява нито залесяване, нито възобновяване, макар сечта да е извършена преди 8 години. Временно лишена от горскодървесна растителност, площта продължава да се води дървопроизводителна. „Вариантът е – обяснява инж. Маринков – тя да бъде описана в новото лесоустройство като голина, на която ще бъде определен бъдещият дървесен състав

и след обсъждане с ДГС – Габрово, ще се планира залесяване“.

Ето защо лесоустроителят не само проследява дейността, развивала се в миналия 10-годишен период на гората. Той търси тенденции, отразява промени, което става с наблюдения – и с ортофотокартата, и с обследване на място. Едното без другото не може. По време на обхода на територията опитният лесоустроител ще гледа дали има повреди по дърветата, суха и паднала маса, мъртва дървесина. А не само опитният, но и любознателният лесоустроител, какъвто е инж. Веселин Маринков, ще направи и нещо друго – ще погълни своите познания за историята на местата, в които дълги месеци върши работата, и за традициите и манталитета на населението на региона в отношението му към гората във времето.

Питаме и за срещи на лесоустроителя с диви животни. „Трябва да помним, че те са в своята среда – казва инж. Маринков, – а ние сме им на гости. За да няма „челна среща“ в района на популацията на мечка, е добре да бъдем малко по-шумни. Тогава всяко животно, ако не се дразни допълнително, се насочва към естествените си укрития.“ Само няколко дена след нашето посещение, съобщавайки за потвърдено находище на тис в Природния парк „Българка“, ука-

зано в инвентаризацията и ГСП на Габровското държавно горско стопанство от 2015 г., Веселин разказва на своята Фейсбук страница, че находището освен труднодостъпно си има и „жива охрана“, срещата с която, слава богу, не се е състояла.

Инж. Маринков не пропуска да заснеме по източните склонове на вр. Осениковец буковата гора, която продължава да се бори за оцеляване близо 10 години след пожара.

Работният ден на лесоустроителя е дълъг – може да стигне и 14 часа, когато искаш да завършиш нещата в обекта, към който си пътувал дълго. Периметърът, който трябва да инвентаризираш, е около 60 ха средно на ден с уточнение, че е възможно да „покориш“ и 90 – 100 хектара. Опитните го правят. Е, с малко върхово натоварване.

Следобед и в работния „кабинет“ на лесоустроителя – гората, наставя почти непоносима горещина, но тренираният Веселин сякаш не я усеща. И времето навън не е най-големият проблем на професията. Не може да си представи друга работа за себе си. Той много добре познава всички нейни минуси, защото я упражнява вече 25 години. След дълъг ден не се прибираш при семейството, а в квартирата, на всяка нова инвентаризация – различна. В тази квартира лесоустроителят обработва дневната си информация от терена. И... мисли за семейството си. То не е с теб. Децата тръгват на училище, влизат в пубертета, за който Веселин ни цитира думите на шопа, че „оно е като огин и мокра слама“, завършват училище, влюбват се. А ти си далеч...

Завършваме деня, в края на който към нас се присъединява колежата инж. Любен Любенов. Работил е днес в друг горски отдел. Разглеждайки картата, разгъната на нагорещения капак на колата, инж. Маринков ни показва едно микроскопично кътче от нея – това успяхме ние, журналистите, да видим днес на терена. Но пък колко открития направихме за професията и най-вече за човека, който бе с нас, и в лицето на който открихме не само професионалист, но и приятел. Силно се надяваме, че това е нашето щастливо откритие.

Светлана БЪНЗАРОВА
Павел ПАВЛОВ